

Arkkitehtitoimistojen Liitto ATL ja Suomen Arkkitehtiliitto SAFA Lausunto Suunnittelu- ja konsultointipalveluiden hankinta RT-korttiehdotuksesta RTS 16:60

Korttisarja on mielestämme perusteellisesti ja huolellisesti laadittu. Malli, jossa menettelytavat on sisällytetty aina yhteen erilliseen korttiin ja sitä tukevaan esimerkkitarjouspyyntöön on toimiva. Hyväksymme ehdotuksen julkaistavaksi, mutta ehdotamme siihen oheisia muutoksia.

Muutosehdotukset perusteluineen:

RTS_16_60_HL:

Laadun arvioinnissa tulee muista laadun olemus: laadulla ei ole yksikköä eikä sillä ole mittakaavaa. Laatuguru Joseph Juran määrittelee laadun hyödykkeen sopivuudeksi käyttötarkoitukseensa, fitness for use.

Laatu on siten subjektiivista, ”laatu” tarkoittaa hankintayksiköille eri asioita. Mitään yhtä, absoluuttisesti määriteltävää ”parasta laatua” ei ole olemassa. Laatu riippuu määrittelijästä.

sivu 2

”Laskennallisesti suoraan painoarvojen mukaisesti pisteyttäminen on yksinkertaisin tapa: yksi piste vastaa laskennassa yhtä prosenttiyksikköä.”

- Yksinkertaisin – ja samalla kaikkein harhaanjohtavin. Pisteillä – ja halutuilla %-painoarvoilla (vaikuttavuudella) ei ole mitään tekemistä keskenään. Menetelmän toimimattomuudesta on paljon karmeita esimerkkejä (Lappeenrannan kaupunki, Tilakeskus, Länsialueen paloasema, uudisrakennus 2014 sekä Pontuksen päiväkot, myös Lappeenranta).
- Jotta asetettu %-painotus toimisi (prosenttiyksiköt ja pisteet vastaisivat toisiaan) pitää sekä hinnan että laadun arvioinnissa olla koko skaala käytössä, ts. jonkun täytyy saada minimipisteet (nolla) hinnasta ja jonkun minimi (nolla) pistettä laadusta. Vastaavasti jonkun täytyy saada hinnasta täydet pisteet ja jonkun laadusta täydet pisteet. Muuten menetelmä antaa sattumanvaraisia tuloksia.

sivu 4

3.1.1.1 Lineaarinen hintapistekäyrä

3.1.1.2 Taitettu hintapistekäyrä

3.1.1.3 Suhteutettu pisteytys

- Hyvää tarkoittavia menetelmiä mutta herättävät kysymyksiä. Esimerkiksi, miksi eksaktisti mitattavaa suuretta (rahan arvo) yritetään sovittaa ei-lineaariseen asteikolle?
- Eikö olisi selkeämpää arvioida hintoja hintoina ja lisäksi kehittää laadun arviointia – sekä hinnan ja laadun yhdistämisen mekanismeja.
- Hinnan ja laadun yhteismitallistaminen, niiden yhdistämismekanismi ja sen kyky tehokkaasti toteuttaa haluttuja painoarvoja on täysin ratkaisevassa asemassa.

sivu 5

Taulukko 4, Vertailuhinnan laskeminen arvioidun tilausjakauman perusteella määritellyin painoarvoin.

- Mikä on tällaisen laskentamenetelmän vaikuttavuus, mihin se kannustaa? -> Korkein tuntihinta 05, 06 ja 02 ja halvin tuntihinta 04.

sivu 6

Kuva 2 Laadun arviointimenetelmät

- Kuva on virheellinen koska käytännössä ”*tarjouksessa esiintyvä lukuarvo*” – esimerkiksi hinta – ei ole koskaan nolla -> yhtälön tulos ei ole koskaan nolla. Siten koko pisteskaala ei ole koskaan kokonaan käytössä.
- Harmaan alueen tulee lähteä 0-5 asteikolla ylempää.

sivu 7

- *3.3 Hinta-laatusuhteen laskeminen*
- *hinta- ja laatutekijät pisteytetään suoraan painoarvojen mukaisin enimmäispistein*
- Yksinkertaisin – ja samalla kaikkein harhaanjohtavin. Pisteillä – ja halutuilla %-painoarvoilla (vaikuttavuudella) ei ole mitään tekemistä keskenään. Menetelmän toimimattomuudesta on paljon karmeita esimerkkejä (Lappeenrannan kaupunki, Tilakeskus, Länsialueen paloasema, uudisrakennus 2014 sekä Pontuksen päiväkotit, myös Lappeenranta).
- Jotta asetettu %-painotus toimisi (prosenttiyksiköt ja pisteet vastaisivat toisiaan) pitää sekä hinnan että laadun arvioinnissa olla koko skaala käytössä, ts. jonkun täytyy saada minimipisteet (nolla) hinnasta ja jonkun minimi (nolla) pistettä laadusta. Vastaavasti jonkun täytyy saada hinnasta täydet pisteet ja

jonkun laadusta täydet pisteet. Muuten menetelmä antaa sattumanvaraisia tuloksia.

3.3.1 Hinnan ja laadun painoarvojen toteutuminen laskennassa

....

Vaihtoehtoisesti hajontaa on mandollista korjata muodostamalla hintapisteiden laskemiseen käytettävä kaava sellaiseksi, että hintapisteiden hajonta muodostuu samansuuruiseksi laatupisteiden hajonnan kanssa.

- Oikein vain yhdessä tapauksessa. Jos ”*hintapisteiden hajonta muodostuu samansuuruiseksi laatupisteiden hajonnan kanssa*” on kysessä 50%-hinta/50% laatu -arviointi.
- Jos painoarvot ovat jotakin muuta niin ohje ei toimi.
- Standardoinnissa tehdään tällainen yhteismitallistaminen, jossa molempien hajonnaksi saadaan sama. Tämän jälkeen hinta- ja laatu-komponentti tulee kertoa valitulla %-painoarvolla. Vasta sitten lasketaan yhteen.

sivu 8

Ero edellä esitetyissä kaavoissa (kertominen luvulla "-1") johtuu siitä, että suoraan hinta standardoitaessa halvin hinta saa matalimmat standardoidut hintapisteet (vrt. hintapistekäyrä, jossa halvin hinta saa korkeimmat pisteet).

- Kyllä, koska hinnalla pienin arvo on paras ja laadussa suurin arvo on paras. Jotta halvimmalle tulisi korkeimmat pisteet täytyy lukusarjan olla käänteinen.

3.3.2.2 Laadun standardoiminen

- Tarkasti ottaen laatupisteiden standardoiminen.

sivu 10

Kuva 3, Esimerkki soveltuvuusvaatimusten ja tarjousten valintaperusteiden jaottelu

- ”Pätevyys” ja ”kelpoisuus” termeinä (pätevyys = koulutus + kokemus, kelpoisuus = pätevyys suhteessa käsillä olevaan hankkeeseen. Kelpoisuuden arvioi rakennusvalvontaviranomainen)
- Maankäyttö- ja rakennuslain käsittelemien alojen suunnittelu- ja konsulttipalveluiden julkisten hankintojen lähtökohtana tulee aina olla

maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) ja sitä tukevien asetusten määrittämät minimivaatimukset suunnittelijan kelpoisuudelle.

- Kelpoisuus muodostuu suunnittelijan koulutuksesta ja kokemuksesta, joiden minimivaatimukset määritetään suunnittelutehtävien kaikissa vaativuusluokissa (Poikkeuksellisen vaativa, vaativa, tavanomainen ja vähäinen suunnittelutehtävä). Laissa vaadittua koulutusta ei voi korvata kokemuksella tai kokemusta koulutuksella.

sivu 13 - 14 / kuva 4

- Esitetty malli koulutuksen ja kokemuksen yhdistetystä arviointimallista on kuvan 4 osalta ristiriidassa MRL:n suunnittelijoiden kelpoisuusvaatimuksien kanssa.
- Kuvan esittämää mallia ei voi käyttää poikkeuksellisen vaativissa suunnittelutehtävissä koska näissä tehtävissä voi toimia ainoastaan henkilö, jolla on ylempi korkeakoulututkinto. Pelkkä kokemus ei siis voi korvata koulutusta.
- Tämän lisäksi esitetyssä mallissa alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut suunnittelija saa samat pisteet 6 vuoden kokemuksen jälkeen.
- Tämä tekee arviointimallista käytännössä merkityksettömän kun MRL:n mukaisesti minimikokemusvaatimus on aina 6 vuotta sekä poikkeuksellisen vaativassa että vaativassa suunnittelutehtävässä.

RTS_16_60_kortti_1.0

sivu 6

- kohta 4.3: Avoimessa kilpailussa arviointi tehdään tarkoituksenmukaisessa laajuudessa.

sivu 9

- Hankintamuotojen sopivuutta kuvaavassa taulukossa on suunnittelukilpailu rajattu turhan voimakkaasti vain käyttötilanteeseen, jossa hankinnassa halutaan korostaa innovatiivisia näkökulmia tai kartoittaa ratkaisuvaihtoehtoja. Näin ei useinkaan ole, vaan suunnittelukilpailu on suositeltava menetelmä myös silloin kun tehtäväsisältö on selkeästi määriteltävissä, mutta halutaan korostaa kohteen arkkitehtuurin tai vaikkapa yhdyskuntarakenteen merkitystä; esimerkiksi julkiset rakennukset (kirkkorakennukset, päiväkodit, koulut...). Tietyin edellytyksin kilpailu sopii kaikkiin käyttötilanteisiin. Kilpailu voidaan esimerkiksi maankäyttösuunnittelua hankittaessa järjestää osaltaan siitä syystä, että sujuvoitetaan ja varmistetaan alueen asukkaiden ja toimijoiden vuorovaihtusprosessia.

RTS_16_60_kortti_2.5

sivu 5

- Oheinen lause jää epämääräiseksi ja se olisi ymmärrettävämpi korjattuna seuraavalla tavalla: "Teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat järjestelyt kaikissa menettelyn eri vaiheissa, kuten kehitysvaiheessa ja kumppanuus kumppanuudesta päätettäessä, tulee ilmaista selkeästi kumppanuutta koskevassa sopimuksessa. "

RTS_16_60_kortti_2.6

sivu 2

- Yleisissä perusteluissa voisi korostaa myös sitä, että suunnittelukilpailu antaa hyvän suojan valituksia vastaa, sillä suunnittelukilpailujen tuloksista valitetaan harvoin.
- Pitäisi lisätä maininta siitä, että tekijänoikeudet on huomioitava myös ideakilpailuissa.

-

RTS_16_60_kortti_3.0

sivu 5

- Otsikkokohta 1.4.2.3 Neuvottelut ratkaisuvaihtoehtojen löytämiseksi ja alustavien tarjousten täsmentäminen lisäkirjeellä. Tätä neuvottelua ei pidä sekoittaa suunnittelukilpailuun.

Liitteet:

RTS_16_60_Liite_D

- sivu 4: kohtaan "Kuvaus talouden toimijan laadunvarmistukseen käyttämistä teknisistä välineistä..." olisi hyvä lisätä kyhyt maininta siitä, että laatujärjestelmän sijaan tänään käytetään enemmänkin toimitaohjeistusta. Toimintajärjestelmien tasot voidaan karkeasti jakaa seuraaviin ryhmiin: Toimintajärjestelmän asteet: 1) on, 2) on dokumentoitu, 3) on sertifioitu.

RTS 16:60:TP:2.2_1 Tarjouspyyntöesimerkki 2.2

- Tässä samoin kuin muissakin esimerkkikorteissa kohdissa “kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta” pitäisi lause: ”Vertailuperusteiden suhteellinen painotus on seuraava” korvata seuraavan sisältöisellä lauseella: Vertailuperusteiden suhteellinen painotus on tilaajan päätettävissä , ja esitetään seuraavalla tavalla:

RTS 16:60:TP:2.2_2 Tarjouspyyntöesimerkki 2.2

- Alla muutamia huomioita tarjouspyyntöesimerkistä (tässä 2.2_2, toistunee muissakin):
- kohta 2.2 Hankinnan kohde
- tehtävluetteloliitteiden (liite 3 ja liite 4) on käytetty ilmaisua (rajauksin ja merkittyine lisätehtävineen)
- ”merkittyine lisätehtävineen” on erittäin hankala termi tässä, sillä suuri osa tehtävluetteloiden ”E”-merkityistä (erikseen tilattava tehtävä) on sellaisia, että niiden työmäärää on mahdoton arvioida etukäteen tarjousvaiheessa. Juuri sen takia ne ovat erikseen tilattavia tehtäviä. Hankintayksikkö ei saa vertailukelpoisia tarjouksia, koska kaikki tarjoavat ymmärtävät tehtävän laajuuden eri tavalla.
- Kohta 4.3
- liian tarkkaan kuvattu esimerkissä vaatimukset (esim väh 3 kpl, ja suunnittelijoiden koulutusta/pätevyyttä tuskin kannattaa näin tarkkaan kuvata esimerkissä.
- Kohta 4.4
- Jos halutaan arvioida tarjouta laadullisin perustein, pelkkä määrällinen arviointi ei liene mielekäästä. Vaarallinen esimerkki tällaisenaan.

sivu 9

- olevan taulukon kohta rakennuslupasuunnittelu pitäisi olla muodossa; rakennuslupatehtävät

RTS 16:60:TP:2.2_3

sivu 9

- Maksuerätaulukko olisi parempi esittää absoluuttisten arvojen sijaan kahden arvon välisenä (10% - 20%). Nykyisellä tavalla siitä muodostuu helposti

itseään toteuttava käytäntö. Työmäärien ja palkkioiden jakautuminen riippuu hankkeesta ja siihen liittyvistä lähtötiedoista.

Helsingissä 31.1.2017

Arkkitehtitoimistojen Liitto ATL ja Suomen Arkkitehtiliitto SAFA